

2024-től

érvényes
követelmények

KÖZÉPSZINT • ÍRÁSBELI

Csuszó Sándor • Kozma Géza • Lovrity Andrea

Érettségire készülök

FELKÉSZÍTŐKÖNYV

forrásokkal, kidolgozott feladatokkal

TÖRTÉNELEM

Rövid és hosszú esszéfeladatok

MOZAIK

A könyvet írta: Csuszó Sándor • középiskolai tanár
Kozma Géza • középiskolai tanár
Lovrity Andrea • középiskolai tanár

Lektorálta: Dr. Nagy Mariann • habil. egyetemi professor
Rideg László • középiskolai tanár

Felelős szerkesztő: Bozsik Katalin

Borítóterv: Szőke András

Tipográfia: Márffy János, Molnár Mónika

Műszaki szerkesztő: Becsei György

Anyanyelvi lektor: Varró Sándor

Fotók: Képügynökségek, Mozaik Archívum

A kiadvány a **2024-től érvényes** részletes érettségi követelmények alapján készült.

A Mozaik Archívum képeinek kizárólagos felhasználói joga a Mozaik Kiadó Kft. tulajdona. Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is. A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmiféle formában nem sokszorosítható.

ISBN: 978 963 697 883 9

Copyright: **Mozaik Kiadó – Szeged, 2022**

Érettségi felkészítő sorozatunk a **2020**-ban megjelent **kerettanterv** és a **2024**-ben életbe lépő **érettségi követelmények** alapján készült.

Ez a kötet – a **középszintű érettségi témáinak** feldolgozásával – az esszéírást szeretné megtanítani, bemutatva a történelmi esszé követelményeinek, felépítésének, optimális kifejtésének egy lehetséges megoldását. Ezt a célt szolgálja a kötet felépítése is.

Minden fejezet elején megtalálják azokat az adatokat, amelyeket a **kerettanterv** alapkövetelményként jelölt meg. Az azonos témához, korszakhoz tartozó ismeretelemek összetartozására a színes sávok hívják fel a figyelmet; a színkódolás az idővonalon is megjelenik.

Az érettségi gyakorlatának megfelelően az egyetemes történelmi témákat **rövid**, a magyar történelem témáit **hosszú esszékben** dolgoztuk föl.

Egy rövid és egy hosszú esszéhez javítókulcsot is adtunk, viszont minden szövegben jelöltük a **javítás szempontjait** (**T**, **F**, **E**), hogy lássák, mire kell figyelniük az esszéírással. (Ez az ismeret nemcsak az érettségire, hanem a dolgozatírásra is jól jöhet.) A **jelölések** egyrészt a szövegben, másrészt a margón jelennek meg, ahhoz hasonlóan, ahogy a tanárok jelölik a javításban az értékelhető elemeket. A **T** jelölés eltér a központi javítókulcsokétól: a megoldásokban nem a **T** válaszlemez számát (**T₁**, **T₂**) jelöltük, hanem azt, hogy a pontszerzéshez szükséges információ időbeli (**T_i**) vagy térbeli (**T_t**) vonatkozású.

Mind a rövid, mind a hosszú esszékben dőlt betűkkel emeltük ki a **forráselemzést tartalmazó szövegrészt**, elkülönítve az önálló ismeretekre alapozott (az eseményeket alakító) tényezőktől.

A szövegben kiemelten szerepelnek a **szakszavak** és a megtanulandó **kronológiai, topográfiai adatok**, illetve **személynevek**, és ezek megismétlődnek a margón is; így jól használhatók önellenőrzésre, gyors ismétlésre.

Két rövid és két hosszú esszét kiszíneztünk. Az egyik azt mutatja, hogy a szöveg mely részei kapcsolódnak a forráselemzéshez, illetve az önálló ismeretek kifejtéséhez, a másik a kiemelő jelölés technikájára mutat példát – a pontozási szempontok sárga, kék és zöld színek kódjait is alkalmazva.

Javasoljuk, hogy dolgozzanak a szövegekkel. Érdemes a megadott színekkel önmaguk számára kiemelni a fontos elemeket, de készíthetnek javítókulcsokat, vázlatokat, és meg is írhatják a feladatokat az érettségire elvárt terjedelemben.

A korábbi érettségi feladatok és javítókulcsok megtalálhatók az Oktatási Hivatal honlapján. Ezek is hasznosak lehetnek.

A szerzők

Esszéfeladatoknál használt jelek:

- T_i** időbeli információ;
- T_t** topográfiai adat;
- F** forráshasználat;
- F₁**, **F₂**, **F₃** a forrás sorszáma;
- ✓ forrásból származó vagy eseményeket alakító tény rögzítése;
- ✓✓ a megfelelő kifejtés;

- E** eseményeket alakító tényező;
- E₁**, **E₂**, **E₃**, **E₄** azt mutatja, hogy hányadik információ jelenik meg a szövegben. A rövid esszénél ez kettő, a hosszú esszénél négy.

Ókori civilizációk öröksége (1.2.)

Feladat

A források és ismeretei alapján mutassa be a görög építészet sajátosságait! Emeljen ki néhány ismert alkotást!

Kr. e. 5. századi dór és ión stílusú görög templom

A görög építészet

Az ókori **Hellasz építészetében** három stílus különíthető el: az archaikus, a klasszikus és hellenisztikus. Az utókor a klasszikus stílust tartja a legtöbbre, de a hellenisztikus stílus gyakorolta a legnagyobb hatást az európai építészetre.

Híres épületegyüttes a **Kr. e. 5. században** újjáépített **athéni Akropolisz**, amely több templomot, szentélyt, istenszobrot, kincstárat foglal magában. ✓ Itt áll **Athéné** temploma, a **Parthenón**, amelynek domborműveit Pheidiasz készítette, vagy az Erekhtheion, amely az oszlopként szolgáló nőalakjairól (kariatidák) híres. Hasonló szent templomkerületek **Olümpiában** (a **Zeusz** tiszteletére **Kr. e. 776-tól** feljegyzett versenyek helyszínén) és a kis-ázsiai, dél-itáliai, szicíliai görög poliszokban is álltak. ✓✓

A görög építészet reprezentatív összművészeti alkotása a templom volt. Lépcsőzetesen emelkedő alapzat, háromszög alakú, oromzat (**tümpanon**) és a cellát körülvevő oszlopsor jellemzi. ✓ Az épületek színesek voltak, gazdagon díszítették őket: a körbe futó domborműszalag (**fríz**) és az oromzat szobrai ünnepi felvonulást vagy mitológiai jeleneteket ábrázoltak. A cellában az isten drága anyagokból (arany, bronz, elefántcsont, márvány) készült szobrát helyezték el. ✓✓

Az építészet egyik legfontosabb eleme a tető gerendázatát tartó oszlop volt. Ezek nemcsak a templomoknak, hanem a **színházaknak**, középületeknek, **csarnokoknak**, fedett folyosóknak (sztoa) is meghatározó elemei voltak. ✓ A klasszikus oszlopformák közül a legkorábbi a zömök, lábazat nélküli **dór oszlop** volt. Később alakult ki és terjedt el a kis-ázsiai poliszokból a karcsúbb, lábazaton álló, csigavonallal díszített **ión oszlop**. A **korinthuszi oszlop**ot a hellenizmus korában alkalmazták. ✓✓

- Tt Hellasz építészet
- Ti Kr. e. 5. század
- Tt Athén Akropolisz, Athéné Parthenón
- Tt Olümpia Zeusz
- Tt Kr. e. 776
- E1
- tümpanon
- fríz
- F
- színház csarnok
- dór oszlop
- ión oszlop
- E2 korinthuszi oszlop

Feladat
Jellemezze a római építészetet a forrás segítségével, mutassa be újításait!

A Colosseum (Amphiteatrum Flavium) Rómában. A Kr. u. 1. században épült

A római építészet

A római állam fennállása alatt **Róma** az ókori világ legnagyobb városává vált. A **Kr. u. 1. századra** megépültek a római civilizációra jellemző építmények és épületek: **vízvezetékek, hidak, diadalív, amfiteátrumok, színházak, cirkuszok**. Ezek a Római Birodalom egész területén elterjedtek.

Róma építészetében az etruszk műveltség, majd a **hellenisztikus görög kultúra hatása** érvényesült. ✓ A köztársaságkori templomok, középületek timpanonos ormfala, oszloprendje a görög épületekre hasonlított. ✓✓ A római építészet legfontosabb technikai újítása a gerendát felváltó **boltív**, amellyel nagyobb távolságot lehetett áthidalni. ✓ Az egymás után elhelyezett boltívek alkották a **dongaboltozatot**, a boltív elforgatásával jött létre a **kupola**. A boltív alkalmazása lehetővé tette a nagyobb tömegeket befogadó épületek kialakítását. ✓✓

Róma jelképévé vált például a *Colosseum* néven emlegetett **amfiteátrum**, ✓ gladiátorviadalok színhelye. Az épület a császárkori építészet sajátosságait viseli magán: **hellenisztikus kori görög mintákat követ, homlokzatán boltívet alkalmaztak. A többszintes épület külső falait dór, ión és korinthuszi oszlopok díszítik.** ✓✓

A római építészet hatása a kora középkori bizánci, arab építészetben és a román stílusban élt tovább.

Tt Róma
Ti Kr. u. 1. század
vízvezeték, híd, diadalív, amfiteátrum, színház, cirkusz

hellenizmus

E1
boltív
dongaboltozat
kupola

E2

dór, ión és korinthuszi oszlop

F

A világháborúk kora

Fogalmak

villámháború, front, állóháború, hátszág, antant, központi hatalmak, hadigazdaság, hadifogság, örmény népirtás

bolszvik, szovjet, egypártrendszer, totális állam, személyi kultusz, koncepciók per, GULAG, holodomor, államosítás, kollektivizálás, kulák, tervgazdaság

többpártrendszer, piacgazdaság, New Deal

fasizmus, nemzetiszocializmus, fajelmélet, antiszemitizmus, Führer, SS, Anschluss

Molotov–Ribbentrop-paktum, tengelyhatalmak, szövetségesek, Vörös Hadsereg, partizán, totális háború, gettó, deportálás, koncentrációs tábor, haláltábor, népirtás, holokauszt, jaltai konferencia, háborús bűn

Személyek

II. Vilmos, II. Miklós, IV. Károly, Kemal Atatürk, Woodrow Wilson, Georges Clemenceau

Vlagyimir I. Lenin, Jozsif V. Sztálin

Franklin D. Roosevelt,

Benito Mussolini, Adolf Hitler

Winston Churchill, Charles de Gaulle

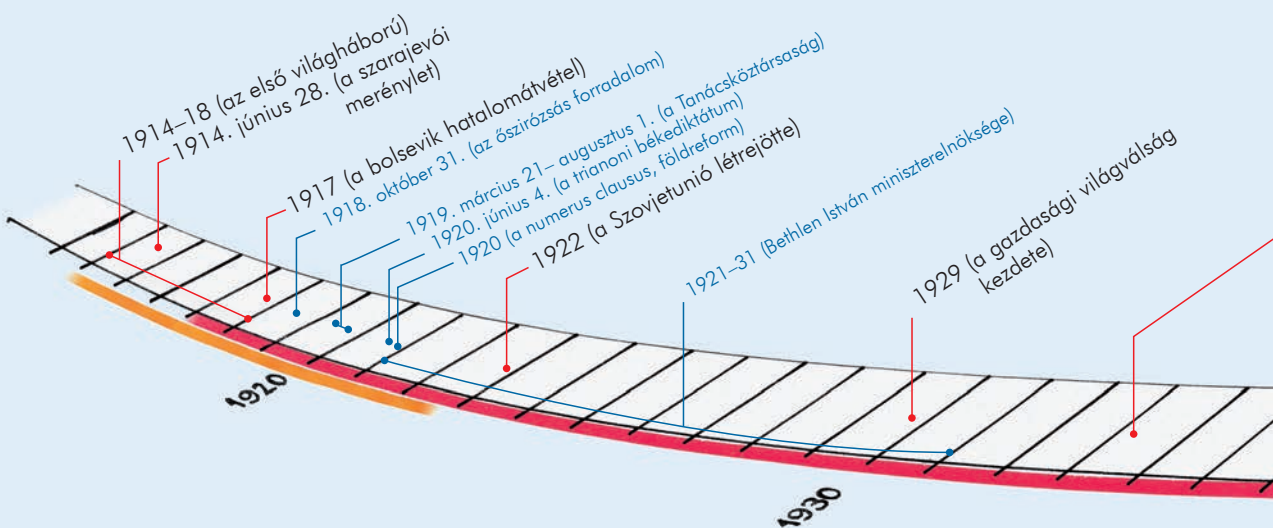
Topográfia

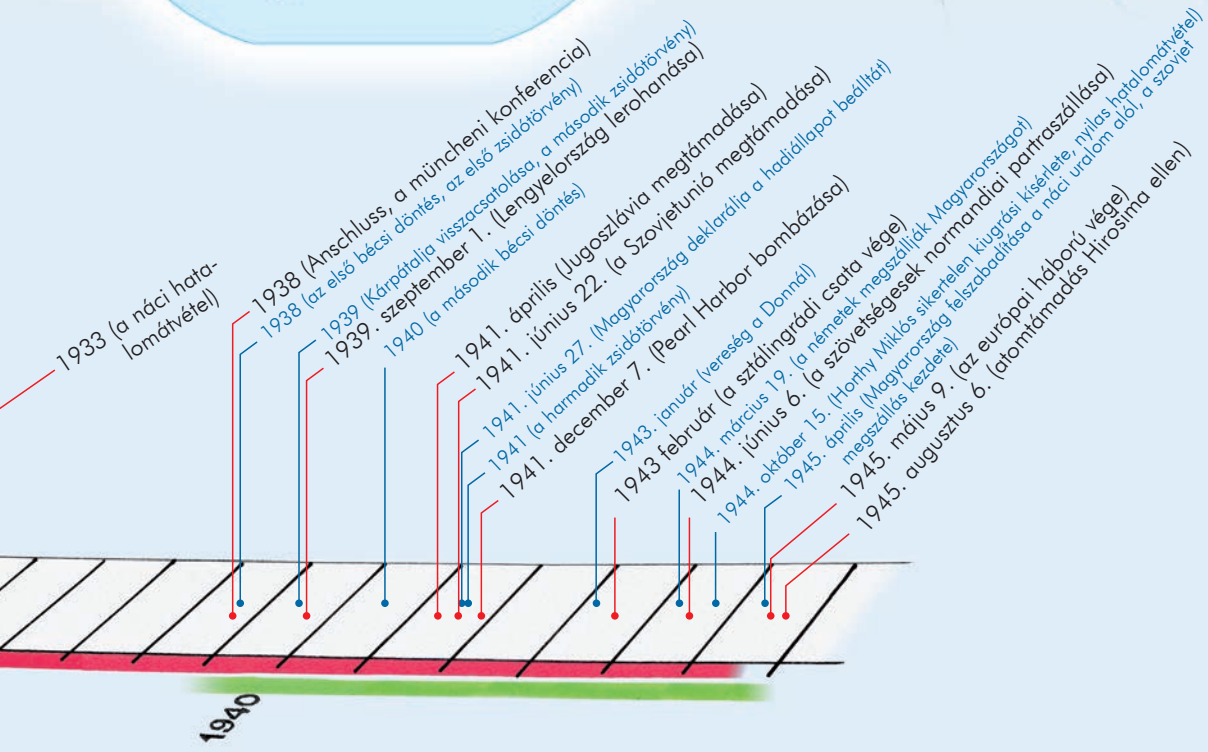
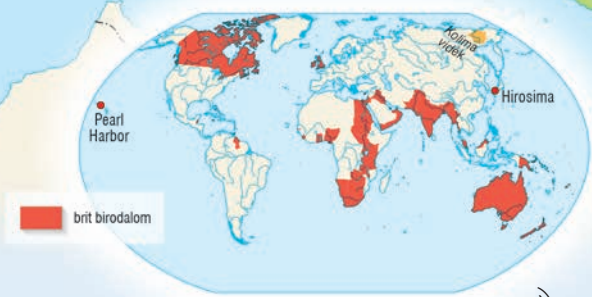
Brit Birodalom, Szarajevó, Doberdó, Románia, Szerbia, Olaszország

Szovjetunió, Kolima-vidék, Leningrád (Szentpétervár), Moszkva

Berlin

Sztálingrád, Normandia, Pearl Harbor, Hirosima, Auschwitz, Drezda

1940

Az első világháború (5.1.)

Feladat

A források és ismeretei segítségével mutassa be az első világháború kitörésének folyamatát!

„Öfelségeik [...] a német császár [...] és Ausztria császára [...] elhatározták, hogy a béke és a kölcsönös védelem szövetségét kötik meg egymással.

I. cikkely. Abban az esetben, ha az egyik birodalmat [...] Oroszország részéről támadás érné, mindkét szerződő fél köteles egymásnak birodalma teljes fegyveres erejével segítséget nyújtani, s ennek megfelelően csakis együttesen és közös megegyezés esetén békét kötni.” (Kettős szövetség, 1879)

Az első világháború kitörése

1879-ben **Németország** és az **Osztrák–Magyar Monarchia** létrehozta az Oroszország ellen irányuló kettős szövetséget. Ez lesz a később **központi hatalmaknak** nevezett szövetségi rendszer alapja. ✓ A **Bismarck** politikája következtében elszigetelt **Franciaország** 1893-ban **Oroszországgal**, 1904-ben **Nagy-Britanniával** lépett szövetségre. Az angol–orosz egyezmény aláírásával 1907-ben létrejött a **hármastant**. ✓✓

1914 júniusában az **Osztrák–Magyar Monarchia** hadgyakorlatot tartott Bosznia-Hercegovinában, amit erődemonstrációnak szántak az oroszok által támogatott Szerbia számára. **1914. június 28-án** Gavrilo Princip szerb nacionalista diák **Szarajevó**ban merényletet hajtott végre Ferenc Ferdinánd, az **Oszták–Magyar Monarchia** trónörököse ellen. ✓ A merényletet a német katonai vezetés és **II. Vilmos** császár megfelelő ürügynek találta egy **villámháború** kirobbantására. 1914. július 28-án az **Oszták–Magyar Monarchia** hadat üzent Szerbiának, ezzel kitört az első **világháború**, amelyben két szövetségi rendszer harcolt egymással: a **központi hatalmak** és az **antant**. ✓✓

Az **Oszták–Magyar Monarchia** Szerbia elleni támadása 1914 augusztusában kezdődött a Drina folyónál. A szerbek ellenállása és az oroszok galíciai áttörése miatt a hadművelet elakadt, a frontvonal megmerevedett. ✓ Németország a Franciaország elleni támadással lépett be a háborúba, de az angol és a francia csapatok a Marne folyónál megállították a németeket, és a nyugati fronton is a háború végéig elhúzódó **állóháború** alakult ki. ✓✓

- Tt** Németország, Osztrák–Magyar Monarchia
- központi hatalmak
- Bismarck
- Tt** Franciaország,
- F** Oroszország, Nagy-Britannia
- antant
- Tt** 1914. június 28.
- Tt** Sarajevó
- II. Vilmos
- villámháború
- világháború
- E1**
- E2** állóháború

Feladat

A forrás és ismeretei segítségével mutassa be, hogy a hadviselésnek milyen új sajátosságai jelentek meg az első világháborúban a korábbi háborúkhoz képest!

Brit Vickers gyártmányú géppuskák Ovillers közelében, a somme-i csata során, 1916

Hadviselés az I. világháborúban

Az első világháború **1914-től 1918-ig** tartott. Két szövetségi rendszer harcolt egymással. A központi hatalmak szövetségét **Németország** és az **Osztrák–Magyar Monarchia**, illetve a hozzájuk csatlakozott Oszmán Birodalom és Bulgária alkotta. Az antant **Franciaország**, **Nagy-Britannia**, **Oroszország**, Szerbia és Montenegró, illetve a hozzájuk később csatlakozott Olaszország, Románia és az USA szövetségi rendszere volt.

Az előző évtizedek tudományos-műszaki fejlődése következtében a fegyverek hatásfoka jelentősen megnőtt, a **hadiipar** kapacitása pedig lehetővé tette nagy mennyiségű hadieszköz gyártását. ✓ Mivel a hadviselő felek már évekkel a háború előtt bevezették az **általános hadkötelezettséget**, tömegesen álltak rendelkezésére kiképzett tartalékosok. ✓✓

Németország stratégiai hátrányát ellensúlyozó **villámháborús** terve kudarcot vallott. A **nyugati frontvonal** mentén a német és a francia–angol csapatok között **állóháború** alakult ki. ✓ A küzdelem évekig elhúzódott, mert egyik fél sem tudta a másikat tartósan legyőzni. Így **anyagcsata** alakult ki: az a szövetség győzhetett, amelyik nagyobb emberi és hadianyag tartalékokkal, illetve erősebb **gazdasággal** rendelkezett. ✓✓ A nagy tűzerőjű **gépfegyverek**, ágyúk, **aknavetők** elleni védekezésül a **hadseregek lövészárkba** ásták be magukat. ✓ Az **elenséges hadállások elfoglalására** indított rohamok **rengeteg áldozatot** követeltek. A **végső győzelem érdekében új haditechnikai eszközöket: harci gázt, tankot, repülőt**, nagyobb hatótávolságú ágyúkat vetettek be. Ezek a remélt sikert nem hozták meg, viszont az áldozatok, a **halottak és a sebesültek** számát növelték. ✓✓

Ti 1914–1918

Ti Németország, Osztrák–Magyar Monarchia, Franciaország, Nagy-Britannia, Oroszország

hadiipar

általános hadkötelezettség

E1

villámháború

Ti

nyugati front állóháború

anyagcsata

gazdaság

E2

gépfegyver

aknavető

lövészárk

harci gáz, tank

repülőgép

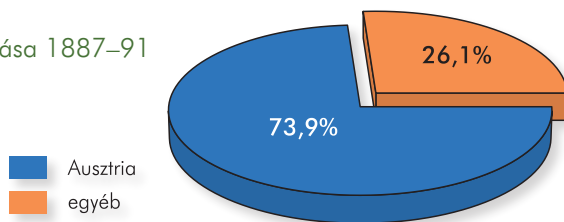
F

Az ipari forradalom második hulláma (4.5.)

Feladat

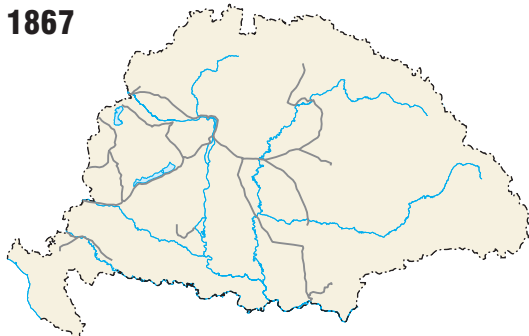
A források és ismeretei segítségével mutassa be a dualizmus kori gazdasági változásokat Magyarországon!

F1 A búzakereslet megoszlása 1887–91

F2 Magyarország vasúthálózatának bővülése

1867

1877

1890

1913

F3 A városi és a vidéki lakosság számának változása (1869–1890)

Lakóhely	A népesség aránya (%)		
	1869	1880	1890
Budapest	6,0	9,3	12,6
Városok	18,4	18,8	19,3
Falvak	75,6	71,9	68,1

Gazdasági változások a dualizmus korában

A dualizmus **1867-től 1918-ig** tartó időszakában **Magyarország** gazdasági fejlődéséhez az **Osztrák–Magyar Monarchia** politikai és gazdasági viszonyai kedvező keretet biztosítottak. ✓ A fellendülést külföldi, főleg osztrák **tőke** indította el, de a hazai **hitelszervezet** is gyorsan kiépült. Az iparosodás vívmányainak alkalmazását segítette a tőkeerős nagyvállalatok alapítása. Az ipar dinamikus fejlődését a **nyersanyagbázis** és a biztos **piac** is megalapozta. ✓✓

Az állam 1881 és 1907 között adókedvezményrel, illetékmentességgel, pénzbeli segéllyel támogatta a modern technikát alkalmazó gyárat: ✓ a **textilipar** és a **gépipar** mellett a korábban nem gyártott iparcikkek előállítását ösztönözték. A Felvidéken, Bánátban és Dél-Erdélyben található vasérckészletre alapozva jelentős **nehézipari** központok jöttek létre. A fellendülő **élelmiszeriparnak** és **malomiparnak** a mezőgazdaság szolgáltatta a nyersanyagot. ✓✓

A **folyószabályozás**, a **gőzhajók** elterjedése, a **vasúthálózat** kiépülése következtében javultak a **szállítás feltételei**. A vasút összekötötte a **nyersanyaglelőhelyeket** a **feldolgozóipari** és a **kereskedelmi központokkal** is. ✓ A kormány az **infrastruktúra** fejlesztését adókedvezményekkel és beruházásokkal segítette. ✓✓ Az iparfejlődéssel járó **urbanizáció** növelte a városok, **elsősorban Budapest** lakosságának arányát. ✓ A gépesítés ugyanis csökkentette a mezőgazdaság munkaerőigényét, a korábban bérmunkából élő **falusi lakosságnak** az ipar biztosított munkahelyet és megélhetést. ✓✓

Az ipar fejlődése ellenére Magyarország nemzeti jövedelmének legnagyobb részét a **mezőgazdaság** adta. Az 1870-es évekig tartó európai **gabonakonjunktúra** ösztönözte a termelés bővítését. ✓ A korszak elején elvégzett folyószabályozással csökkent az árterület, nőtt a megművelt földek aránya. ✓✓ A termelés elsősorban a **nagybirtokokon** modernizálódott. ✓ A gépesítés, **vetésforgó**, **műtrágyázás** és **fajtanemesítés** jelentősen növelte a termésátlagokat. Legnagyobb mennyiségben búzát termesztettek, de gyorsan nőtt a kapásnövények, a kukorica, a napraforgó, a burgonya és a tatkarmánynövények vetésterülete is. Az állattenyésztésben terjedt az **istállózás**, az állatállományon belül nőtt a jobb ipari nyersanyagot: gyapjút, tejet, húst adó fajták aránya. ✓✓

Az **exportcikkeket** is főleg a **mezőgazdaság** állította elő. A korszak végén ezek már **feldolgozott élelmiszeripari termék** voltak. A gazdaság fejlődését, gyors növekedését segítette a **vámunió**, mivel az **Oszták–Magyar Monarchiában** egységes és biztos piacot teremtett, ✓ ezáltal a **vállalatokat** megvédte a **külső versenytől**. Például az olcsóbb amerikai búza megjelenése ellenére a magyar gabonát jól el lehetett adni Ausztriában. ✓✓

Ti	1867–1918
Ti	Oszták–Magyar Monarchia Magyarország
	tőke, hitelszervezet
E1	nyersanyag, piac
	textilipar gépipar nehézipar élelmiszeripar
E2	malomipar folyószabályozás gőzhajó, vasút
	infrastruktúra
F2	urbanizáció
Ti	Budapest
F3	mezőgazdaság konjunktúra
E3	nagybirtok vetésforgó műtrágyázás fajtanemesítés
	istállózás
E4	export
	vámunió
F1	

Feladat

A források és ismeretei segítségével mutassa be a magyarországi holokauszt történetét 1944 márciusától! Válaszában térjen ki a népiirtás fázisaira, körülményeire és következményeire!

F1 Zsidó emberek a budapesti (balra) és zalaegerszegi (jobbra) gettóban

F2 „Ezennel igazolom, hogy Fenyő Egon János, szül. 1925. Budapest, budapesti (Légrády Károly u. 33.) lakos részére Spanyolországban lakó rokonai a spanyol állampolgárságért folyamodtak. A Spanyol Követség felhatalmazást kapott, hogy részére még a kérvény elintézése előtt beutazási vízumot állítson ki. A Spanyol Követség kéri az illetékes hatóságot, vegye fentieket jóindulatú figyelmébe és mentesítse őt a munkaszolgálat alól.” (Védlevél, 1944. november 10.)

F3 Holokauszt-emlékmű a Duna partján

A magyarországi holokauszt

1944. március 19-én a német hadsereg megszállta **Magyarországot**. Német követelésre **Horthy Miklós** kormányzó Sztójay Döme berlini nagykövetet nevezte ki miniszterelnöknek, aki együttműködött a németekkel, és kiszolgálta érdekeiket. ✓ Bár 1938 és 1941 között három **zsidótörvénnyel** korlátozták a jogaikat, majd 1941 nyarán összegyűjtötték és a németek által megszállt Galíciába, **Kamenyec-Podolszkijba** szállították a „hontalan” zsidó családokat, valamint fegyvertelen **munkaszolgálatosként** is több ezer zsidó férfi veszítette életét, a zsidó állampolgárok 1944 márciusáig viszonylagos biztonságban éltek. A Sztójay-kormány idején azonban megkezdődött a szisztematikus **zsidóüldözés**. ✓✓ *Első intézkedésként **sárga csillag** viselésére kötelezték őket, majd előbb vidéken, később Budapesten is kijelölt lakóhelyekre, **gettókba** kényszerítették a zsidó embereket.* ✓ *Korlátozták a szabad mozgásukat, elvették lakásaikat, elkobozták és kiárusították a vagyonukat.* ✓✓ **1944 májusában** megkezdődött a magyar zsidók **deportálása**. ✓ Lezárt marhavagonokban szállították őket a **koncentrációs táborokba**. Az emberek egy része munkatáborba került, a többieket – elsősorban **Auschwitzban** – gázkamrában ölték meg. A vidéki zsidóság összegyűjtése, bevagonírozása a **csendőrség** közreműködésével zajlott. A budapesti zsidók deportálását Horthy 1944 júliusában leállította. Ez azonban csak haladékot jelentett számukra. ✓✓

A sikertelen **kiugrási kísérlet** után, **1944. október 15-én** a **Szálasi Ferenc** vezette **nyilaskeresztesek** német támogatással megszerezték a hatalmat. ✓ Feltétel nélkül kiszolgálták a németeket: folytatták a háborút és újakezdték a deportálást – mintegy 50 ezer faji alapon zsidónak minősített budapesti lakost szállítottak **megsemmisítő táborba**. ✓✓ *Budapest bekerítése után, **1944 végétől** felfegyverzett nyilas csoportok több ezer – főleg zsidó – embert lőttek a **Dunába**.* ✓ *Ekkorra a szovjetek bekerítették Budapestet, és a deportálás lehetetlenné vált.* ✓✓

A zsidók elleni fellépést nem nézte mindenki tétlenül. Magyar civilek bújtattak üldözötteket, egyházi emberek keresztelési igazolásokat, külföldi diplomaták **védleveleket** állítottak ki, **védett házakat** létesítettek. ✓ *Ismert például **Raoul Wallenberg**, Carl Lutz, Angelo Rota, Giorgio Perlasca, **Salkaházy Sára**, Slachta Margit és **Sztehlo Gábor** embermentő tevékenysége Magyarországon.* ✓✓

A magyarországi **holokausztnak** kb. 600 ezer áldozata volt. ✓ Többségük a vidéki **zsidóságból** került ki, a 200 ezer fős budapesti zsidóság fele megmenekült. A **népirtás** a **romák** ellen is irányult; az áldozatok számáról azonban bizonytalanok az információk, mert a kutatások későn kezdődtek meg. ✓✓

Ti 1944. március 19.
Tr Magyarország
Horthy Miklós

zsidótörvény
Tr Kamenyec-Podolszkij

munkaszolgálat

E1 zsidóüldözés
sárga csillag
gettó

F1
Ti 1944. május
deportálás
koncentrációs tábor
Tr Auschwitz
csendőrség

E2 kiugrási kísérlet
Ti 1944. október 15.
Szálasi Ferenc
nyilaskeresztesek

E3 megsemmisítő tábor
Ti 1944 vége
Tr Duna

F3
védlevelek
Raoul Wallenberg
Salkaházy Sára
F2 Sztehlo Gábor
holokauszt
zsidóság
népirtás, romák

E4

Tartalomjegyzék

A könyv használatáról	3
A középszintű írásbeli vizsga az érettségien	4

Az ókor

Politika (1.1.)	12
Az athéni demokrácia a Kr. e. 5. században	12
Ókori civilizációk öröksége (1.2.)	14
A görög építészet	14
A római építészet	15
Vallások (1.3.)	16
Az ókori zsidó vallás	16
A kereszténység kialakulása és főbb tanításai	16

A középkor

Az iszlám világ (2.1.)	20
Az iszlám vallás kialakulása és főbb tanításai	20
Gazdaság, társadalom, állam (2.2.)	21
Az uradalom	21
A mezőgazdasági technika változásai	22
A hűbéresek kötelességei és jogai	23
A jobbágyok jogai és kötelességei	24
A középkori városok kialakulása és a városok jogai	25
A városok jogai az érett középkorban	26
A céhek kialakulása és működése	27
A középkori kereskedelem	28
Egyház és kultúra Európában és Magyarországon (2.3.)	29
Az egyházi intézményrendszer	29
A bencés rend	30
A szerzetesi reformok	31
A ferences rend	32
A román stílus a templomépítészetben	33
A gótika építésze	34
A reneszánsz építészet	35

A kora újkor

A földrajzi felfedezések és következményeik (3.1.)	38
A földrajzi felfedezések okai és főbb eseményei	38
A kapitalista gazdaság kialakulása	39
A kontinentális munkamegosztás kialakulása	40
A bankok és a tőzsde szerepe a tőkés gazdaság kialakulásában	41
Reformáció és katolikus megújulás (3.2.)	42
A lutheri reformáció	42

A kálvinizmus	43
A protestáns egyházak kialakulása és elterjedése	44
A katolikus megújulás	45
A barokk építészet jellemző vonásai	46
A felvilágosodás (3.6.)	47
Az angol alkotmányos monarchia jellemzői	47
Az USA Függetlenségi nyilatkozata	48
Az USA alkotmánya	49
A felvilágosodás államelmélete	50
Az alapvető emberi és polgári jogok	51

Az újkor

Politikai eszmék (4.1.)	54
A liberalizmus és a konzervativizmus	54
A nacionalizmus a 19. században	55
Az ipari forradalom első hulláma (4.2.)	56
Az iparosodás kezdetei: a könnyűipari fellendülés	56
A közlekedés átalakulásának következményei	57
Az iparosodás környezeti hatásai	58
Az ipari forradalom második hulláma (4.5.)	59
Az iparosodás második szakasza	59
Az iparosodás újabb szakaszának jellemzői	60
A szocializmus (4.6.)	61
A szocializmus	61
Polgári állam, nagyhatalmi törekvések (4.7.)	62
A polgári egyenlőség és a nemzetállam megteremtése az USA-ban	62
A német polgári állam	63

A világháborúk kora

Az első világháború (5.1.)	66
Az első világháború kitörése	66
Hadviselés az I. világháborúban	67
Állam, ideológia és gazdaság a két világháború között (5.4.)	68
A náci ideológia	68
A sztálini diktatúra	69
A második világháború (5.7.)	70
A német–szovjet viszony 1939 és 1941 között	70
Az angliai csata	71
Partizánháború a Szovjetunióban	72
A holokauszt Európában és Magyarországon (5.9.)	73
A holokauszt	73

A hidegháború kora

A hidegháború kora (6.1.)	76
Az ENSZ legfontosabb szervei	76

A kétpólusú világ kialakulása	77
A két Németország	78
A kétpólusú világ felbomlása (6.2.)	79
Németország újraegyesítése	79
A Szovjetunió szétesésének okai, folyamata	80
A kommunista diktatúrák bukása Közép-Európában	81

A jelenkor

Nemzetközi együttműködés, globális világ (7.1.)	84
Az Európai Unió és az uniós intézmények működése	84
Demográfiai változások Kínában	85
Demográfiai változások a világban	86
A migráció	87

Magyarország a középkorban

Magyar őstörténet és honfoglalás (2.4.)	90
A magyar honfoglalás	90
A zsákmányoló hadjáratok – „kalandozások” – története	94
A keresztény államalapítás és az Árpád-kor (2.5.)	96
I. (Szent) István államalapító tevékenysége	96
Egyház és kultúra Európában és Magyarországon (2.3.)	98
Az egyházi intézményrendszer Magyarországon	98
A keresztény államalapítás és az Árpád-kor (2.5.)	100
Az Aranybulla	100
A tatárjárás eseményei és demográfiai következményei	102
A vegyesházi királyok kora (2.6.)	104
I. Károly gazdasági és pénzügyi intézkedései	104
A törökellenes harcok	106
Hunyadi Mátyás útja a hatalom megszerzésétől a központosításig	108
Hunyadi Mátyás központosító intézkedései	110
Hunyadi Mátyás birodalomépítő tervei	112

Magyarország a kora újkorban

Reformáció és katolikus megújulás (3.2.)	116
A reformáció jellemzői és kulturális hatása	116
Törökellenes és rendi küzdelmek (3.3.)	118
A mohácsi csatavesztés körülményei	118
Az ország három részre szakadása	120
A várháborúk	122
Erdély (3.4.)	124
Erdély etnikai és vallási képe a 16–17. században	124
Magyarország a Habsburg Birodalomban (3.5.)	126
A Rákóczi-szabadságharc előzményei, okai	126
A Rákóczi-szabadságharc lezárása, következményei	128
Magyarország demográfiai és etnikai átalakulása	130

A felvilágosodás (3.6.)	132
Mária Terézia reformjai	132
II. József reformjai	134

Magyarország az újkorban

A reformkor (4.3.)	138
A reformkor fő kérdései	138
Széchenyi politikai programja	140
Kossuth politikai programja	142
A forradalom és szabadságharc (4.4.)	144
A márciusi forradalom	144
Az áprilisi törvények	146
Az 1848–1849-es szabadságharc	148
A dualizmus kora (4.8.)	150
A kiegyezéshez vezető út	150
A dualista monarchia működése	153
Polgári állam, nagyhatalmi törekvések (4.7.)	154
A polgári állam jellemzői Magyarországon	154
Az ipari forradalom második hulláma (4.5.)	156
Gazdasági változások a dualizmus korában	156
Az iparosodás (ipari forradalom) Magyarországon	158
A nemzetiségi kérdés Magyarországon (4.9.)	160
Az etnikai viszonyok és a nemzetiségi kérdés	160

Magyarország a világháborúk korában

Az első világháború (5.1.)	164
Magyarország az első világháborúban	164
Politikai változások a háború után (5.2.)	166
A demokratikus átalakítás kísérlete és kudarca Magyarországon	166
A tanácsköztársaság	168
Párizs környéki békék (5.3.)	170
A trianoni béke következményei	170
Politika és gazdaság Magyarországon (5.5.)	172
A bethleni konszolidáció	172
Társadalom és életmód Magyarországon (5.6.)	174
Oktatáspolitikai Magyarországon a két világháború között	174
Magyarország a második világháborúban (5.8.)	176
Magyarország külpolitikája	176
Magyarország a Szovjetunió elleni harcokban	178
A holokauszt Európában és Magyarországon (5.9.)	180
A magyarországi holokauszt	180
Magyarország pusztulása (5.10.)	182
Magyarország német megszállása	182
A nyilas hatalomátvétel és következményei	184
A szovjet megszállás és a deportálások	186

Magyarország a hidegháború korában

A kommunista diktatúra kiépítése és működése (6.3.)	190
A Rákosi-korszak politikai rendszere	190
A Rákosi-korszak gazdaságpolitikája	192
Az 1956-os forradalom és szabadságharc (6.4.)	194
Az 1956-os forradalom előzményei és kirobbanása	194
A forradalom győzelme és a szabadságharc leverése	196
A kádári diktatúra (6.5.)	198
A Kádár-korszak politikai rendszere	198
A Kádár-korszak gazdaságpolitikája	200
Életkörülmények az 1960–70-es években	202
A rendszerváltoztatás Magyarországon (6.6.)	204
A rendszerváltoztatás	204
A piacgazdaságra való áttérés nehézségei	206

Magyarország a jelenkorban

Nemzetközi együttműködés, globális világ (7.1.)	210
A demográfiai változások Magyarországon	210
Politikai intézmények (7.2.)	212
A hatalmi ágak viszonya a jelenkori Magyarországon	212
Az országgyűlési választások rendszere	214
Nemzet (7.3.)	216
Az erdélyi magyarság története 1945 után	216
A magyarországi romák foglalkoztatási helyzete	218

Kiadja a Mozaik Kiadó • 6701 Szeged, Pf. 301., Telefon: (62) 470-101

Felelős kiadó: Török Zoltán • E-mail: kiado@mozaik.info.hu • Honlap: www.mozaik.info.hu

Készült az Innovariant Kft.-ben, Szegeden • Felelős vezető: Drágán György

Terjedelem: 21,28 (A/5) ív • 2022. szeptember • Raktári szám: MS-3321U